

KOULUTUS

Toissijaisuusperiaatteen mukaan kukin Euroopan unionin jäsenvaltio päättää omasta koulutuspolitiikastaan. Tällä alalla EU siis lähinnä tukee niiden toimintaa. Yhteiskuntien ikääntyminen, työvoiman ammattitaidon puutteet, maailmanlaajuinen kilpailu ja varhaiskasvatus ovat kuitenkin esimerkkejä kaikille jäsenvaltioille yhteisistä haasteista, jotka vaativat yhteisiä ratkaisuja. Jäsenvaltioiden olisi siksi tehtävä yhteistyötä ja opittava toinen toisiltaan^[1].

OIKEUSPERUSTA

Vaikka ammatillinen koulutus mainitaan vuonna 1957 Rooman sopimuksessa yhtenä yhteisön toimien alana, koulutuksen vahvistettiin virallisesti kuuluvan unionin toimivallan piiriin vasta Maastrichtin sopimuksessa vuonna 1992. Siinä todetaan, että ”yhteisö myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen kehittämiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmän järjestämisestä sekä niiden sivistyksellistä ja kielellistä monimuotoisuutta”.

Lissabonin sopimus ei tuonut muutoksia määräyksiin, jotka koskevat EU:n roolia koulutuksessa (XII osasto, 165 ja 166 artikla). Siihen sisältyy kuitenkin uutuuksena määräys, jota voidaan kutsua horisontaaliseksi ”sosiaalilausekkeeksi”. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 9 artiklassa todetaan, että ”unioni ottaa politiikkansa ja toimintansa määrittelyssä ja toteuttamisessa huomioon [...] korkeatasoiseen koulutukseen [...] liittyvät vaatimukset”.

Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, jolla on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 6 artiklan mukaan sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla, todetaan, että ”jokaisella on oikeus koulutukseen ja oikeus saada ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta” (14 artikla) ja ”oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia” (15 artikla).

TAVOITTEET

EU:n on otettava politiikassaan ja toiminnassaan huomioon korkeatasoiseen koulutukseen liittyvät vaatimukset. Koulutusasioissa sen pitkän aikavälin strategisena tavoitteena on neuvoston vuonna 2009 tekemien päätösten mukaisesti 1) tehdä elinikäisestä oppimisesta ja liikkuvuudesta todellisuutta, 2) parantaa koulutuksen

[1]Lisätietoja Faktatietojen luvussa [3.6.4](#) Korkeakoulutus.

laatua ja tehokkuutta, 3) edistää tasapuolisuutta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja aktiivista kansalaisuutta sekä 4) edistää luovuutta, innovointia ja yrittäjyyttä kaikilla koulutustasoilla.

SAAVUTUKSET

A. Eurooppa 2020 ja eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategiset puitteet 2020

Koulutuspolitiikka on saanut uutta pontta [Eurooppa 2020 -strategiasta](#). Vaikka jäsenvaltiot kantavat päävastuun omista koulutusjärjestelmistään, EU:lla on tärkeä rooli näiden järjestelmien parantamis- ja uudenaikaistamispyrkimysten tukijana ja täydentäjänä. Eurooppa 2020 -strategian mukaisesti jäsenvaltiot saavat vuosittain ensisijaisia uudistuksia koskevaa erityisohjausta maakohtaisten suositusten muodossa.

[Eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategiset puitteet](#) (ET 2020) on koulutusalan strategia, jossa esitetään välineet ja järjestelyt yhteistä EU-tason toimintaa varten. ET 2020 -strategiassa on määritetty seuraavat vertailuarvot, jotka EU:ssa olisi saavutettava vuoteen 2020 mennessä: 1) vähintään 95 prosenttia 4-vuotiaista ja sitä vanhemmista alle kouluikäisistä lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen, 2) lukemisessa, matematiikassa ja luonnontieteissä riittämättömät taidot omaavien 15-vuotiaiden osuus on alle 15 prosenttia, 3) koulunsa ja opintonsa keskeyttävien osuus on alle 10 prosenttia, 4) vähintään 40 prosentilla 30–34-vuotiaista on korkea-asteen koulutus, 5) aikuisista (25–64-vuotiaat) keskimäärin vähintään 15 prosenttia osallistuu elinikäiseen oppimiseen, 6) vähintään 20 prosenttia korkeakoulututkinnon suorittaneista ja 6 prosenttia perustason ammattitutkinnon suorittaneista 18–34-vuotiaista on suorittanut opinto- tai harjoittelujakson ulkomailla, 7) vähintään 82 prosenttia edellisten 1–3 vuoden aikana koulutuksensa päättäneistä (20–34-vuotiaat, jotka ovat saaneet päätökseen toisen tai kolmannen asteen koulutuksen) on työllistynyt.

EU:n ammatillisen koulutuksen alan toimien täytäntöönpanoa varten on olemassa oma erillisvirasto, Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskus (Cedefop).

B. Uusi osaamisohjelma Euroopalle

Komissio antoi vuonna 2016 tiedonannon ”Uusi osaamisohjelma Euroopalle” ([COM\(2016\)0381](#)) ja ehdotti siinä kymmentä toimea, joilla varmistetaan, että ihmisillä on työmarkkinoilla tarvittavat taidot ja heidän osaamistaan hyödynnetään paremmin. Näiden toimien perimmäisenä tarkoituksena on auttaa ihmisiä löytämään laadukkaita työpaikkoja, ja niissä

- perustetaan taitotakuu, jolla matalan taitotason ihmisiä autetaan hankkimaan perustason luku-, kirjoitus-, lasku- ja digitaalitaidot
- tarkistetaan eurooppalaista tutkintojen viitekehystä
- perustetaan digitaalitaitoja ja työpaikkoja edistävä koalitio, joka tukee koulutus- ja työllisyysalan ja teollisuuden sidosryhmien yhteistyötä
- käynnistetään alakohtaista osaamisyhteistyötä koskeva suunnitelma, jolla tuetaan osaamista koskevan tiedon hankintaa

- luodaan väline kolmansien maiden kansalaisten taitojen kartoittamiseksi ja autetaan näin määrittämään maahanmuuttajien taidot ja tutkinnot varhaisessa vaiheessa
- tuetaan ammatillista koulutusta, etenkin järjestämällä tapahtumia ja toimintaa Euroopan ammattitaitoviikolla
- tarkistetaan avaintaitoja koskevaa suositusta, jotta voidaan auttaa useampia ihmisiä hankkimaan 2000-luvulla niin työelämässä kuin arjessakin tarvittavat perustaidot
- tarkistetaan Europass-järjestelmää, jotta ihmisillä olisi käytössään parempia ja helpompia keinoja taitojensa osoittamiseen
- annetaan ehdotus suositukseksi tutkinnon suorittaneiden jatkosijoittumisen kartoittamisesta, jotta saadaan parempi kuva tutkinnon suorittaneiden suoriutumisesta opintojen päätyttyä
- analysoidaan aivovientiä ja jaetaan parhaita käytäntöjä, jotta voidaan hallita ammattitaitoisten ja pätevien työntekijöiden siirtymistä maasta toiseen.

C. Varhaiskasvatus

[Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa](#) varhaiskasvatus nostettiin entistä tärkeämpään asemaan. Siinä todetaan lasten oikeus ”kohtuuhintaiseen varhaiskasvatukseen ja laadukkaaseen hoitoon”. Komissio hyväksyi toukokuussa 2018 ehdotuksen neuvoston suositukseksi laadukkaista varhaiskasvatusjärjestelmistä (COM(2018)0271). Ehdotus perustuu alalla aiemmin tehtyyn työhön ja erityisesti kansallisten asiantuntijoiden ryhmän vuonna 2014 esittämiin [varhaiskasvatuksen laatupuitteita koskeviin keskeisiin periaatteisiin](#).

D. Eurooppalainen koulutusalue

Komissio antoi Göteborgin huippukokouksen jälkeen toukokuussa 2018 tiedonannon ”Nuoriso-, koulutus- ja kulttuuripolitiikan rooli vahvemman Euroopan rakentamisessa” (COM(2018)0268). Se esittelee siinä visionsa ”eurooppalaisen koulutusalueen” perustamisesta ja ilmoittaa antavansa muun muassa ehdotuksen neuvoston suositukseksi korkea-asteen ja toisen asteen koulutuksen tutkintojen ja ulkomailla suoritettujen opintojaksojen automaattisen vastavuoroisen tunnustamisen edistämisestä (COM(2018)0270).

E. Erasmus

[Erasmus+](#) on EU:n koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelma vuosiksi 2014–2020. Se rakentuu aiemmille unionin aloitteille, joilla on edistetty vaihtoa sekä koulutusjärjestelmien ja nuorisotyön tehostamista.

Erasmus+ -ohjelman tarkoituksena on tukea maiden pyrkimyksiä hyödyntää tehokkaasti Euroopan inhimillistä ja sosiaalista pääomaa samalla kun varmistetaan elinikäisen oppimisen periaatteen toteutuminen yhdistämällä virallisen, epävirallisen ja arkioppimisen tukeminen kaikkiin koulutus- ja nuorisoalan toimiin.

Erasmus+ -ohjelman erityistavoitteet koulutuksen alalla ovat seuraavat: 1) parannetaan avaintaitojen ja -osaamisen tasoa erityisesti ajatellen niiden merkitystä työmarkkinoille

ja vaikutusta yhteiskunnan yhtenäisyyteen, 2) edistetään laadun kehittämistä, innovointia, huippuosaamista ja kansainvälistymistä oppilaitoksissa, 3) edistetään elinikäisen oppimisen eurooppalaisen alueen syntymistä ja sitä koskevaa tietoisuutta, täydennetään kansallisen tason poliittisia uudistuksia ja tuetaan koulutusjärjestelmien nykyaikaistamista, 4) kehitetään koulutuksen globaalia ulottuvuutta, 5) parannetaan kielten opetusta ja oppimista ja edistetään unionin laaja-alaista kielellistä monimuotoisuutta ja muiden kulttuurien tuntemusta.

Erasmus+ -ohjelman kunnianhimoisena tavoitteena on lisätä synergiaetuja ja molemminpuolista hyötyä koulutus- ja nuorisoalan kaikilla osa-alueilla sekä poistaa keinotekoiset rajat eri toiminta- ja hankemuotojen väliltä. Ohjelmalla halutaan myös edistää uusia ajatuksia ja houkuttaa uusia toimijoita työelämästä ja kansalaisyhteiskunnasta sekä kannustamaan uudenlaiseen yhteistyöhön. Koulutusallalla nämä tavoitteet pyritään saavuttamaan toteuttamalla avaintoimia. Avaintoimissa 1 keskitytään korkeakoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa olevien opiskelijoiden sekä kaikkien koulutussektoreiden henkilöstön liikkuvuuteen. Avaintoimi 2 koskee kumppanuushankkeita, ja avaintoimesta 3 tuetaan toimintapolitiikan uudistamista.

Komissio antoi toukokuussa 2018 [ehdotuksen](#) seuraavasta ohjelmasta kaudelle 2021–2027 ([COM\(2018\)0367](#)). Se esittää ohjelman nimeksi pelkkää ”Erasmusta”. Ohjelman yleistä rakennetta ei ole paljonkaan muutettu, ja esimerkiksi Erasmus+ -ohjelman kolme avaintoimea säilytetään. Sitä vastoin komissio ehdottaa määrärahojen kasvattamista 30 miljardiin euroon, mikä on kaksi kertaa enemmän kuin kaudella 2014–2020.

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Euroopan parlamentti on aina tukenut jäsenvaltioiden tiivistä yhteistyötä koulutuksen alalla ja jäsenvaltioiden koulutuspolitiikkaan sisältyvän eurooppalaisen ulottuvuuden vahvistamista. Se osallistuu aktiivisesti ET 2020 -strategian toimintapolitiikan määrittelyyn ja kommentoi sen puitteissa laadittuja selvityksiä, esimerkiksi 23. kesäkuuta 2016 antamassaan [päättölauselmassa eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisten puitteiden \(ET 2020\) seurannasta](#).

A. Erasmus

Parlamentti on toiminut menestyksekkäästi Erasmus+ -ohjelman määrärahojen lisäämiseksi. Se antoi 12. huhtikuuta 2016 päätöslauselman aiheesta ”Erasmus + ja muut välineet ammatillisen koulutuksen liikkuvuuden edistämiseksi – elinikäisen oppimisen lähestymistapa”^[2]. Parlamentti kehottaa siinä komissiota, jäsenvaltioita ja julkisia työnvälityselimiä ”tekemään tunnetuksi Erasmus+ -ohjelmaa ja muita välineitä, joilla pyritään edistämään ammatillisen koulutuksen liikkuvuutta, ja lisäämään tietämystä niistä varsinkin pk-yritysten keskuudessa”. Parlamentti totesi Erasmus+ -ohjelman äärimmäisen myönteisen vaikutuksen [14. syyskuuta 2017 antamassaan päätöslauselmassa](#). Se painotti, että uuden ohjelman olisi oltava avoimempi ja saavutettavampi, ja kiinnitti huomiota vaikeuksiin eurooppalaisen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmän

[2]EUVL C 58, 15.2.2018, s. 65.

(ECTS) opintopisteiden tunnustamisessa. Parlamentti kehotti kehittämään sähköisen eurooppalaisen opiskelijakortin, joka tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden Euroopan laajuisiin palveluihin. Parlamentin jäsenet pitivät tärkeänä, että ohjelmassa kehitetään aktiivista kansalaisuutta, kansalaiskasvatusta ja eurooppalaista identiteettiä.

Erasmus+ -ohjelman seuraajalle parlamentti ehdottaa kolminkertaisia määrärahoja eli 41 miljardia euroa, mikä mahdollistaisi suuremman osallistujamäärän ja lisäisi osallisuutta. Uuden ohjelman prioriteetteja ovat myös ammatillisen koulutuksen vaihto-ohjelmat, etenkin rajaseuduilla, ja niihin myönnetäänkin aiempaa enemmän määrärahoja.

B. Koulutus ja työllisyys

Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta (CULT) ja työllisyyden ja sosiaaliasioiden valiokunta (EMPL) laativat yhteisen valiokunta-aloitteisen mietinnön komission tiedonannosta ”Uusi osaamishjelma Euroopalle”. Päätöslauselma hyväksyttiin parlamentissa [14. syyskuuta 2017](#). Parlamentti katsoi siinä, että koulutusta ja osaamista olisi kehitettävä kokonaisvaltaisesti ja ettei jäsenvaltioiden pitäisi keskittyä ainoastaan ihmisten työllistettävyyteen vaan myös muiden yhteiskunnalle hyödyllisten taitojen kehittämiseen. Vielä pidettiin tarpeellisenä soveltaa kattavampaa lähestymistapaa muuttajien osaamisen kehittämiseen, panostaa varhaiskasvatukseen ja edistää elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia. Epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen roolia, luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan (STEM-alat) osaamista ja yrittäjyystaitoja pidettiin niin ikään tärkeänä.

CULT- ja EMPL-valiokunnat laativat yhdessä myös lainsäädäntömietinnön komission ehdotuksesta uusiksi Europass-puitteiksi. Uudet puitteet hyväksyttiin 18. huhtikuuta 2018 Euroopan parlamentin ja neuvoston [päätöksellä \(EU\) 2018/646](#).

C. Muut erityisalat

Parlamenttia kiinnostavat erityisesti komission tiedonannot koulutuksen eri osa-alueilta. Esimerkkinä voidaan mainita päätöslauselmat, jotka parlamentti on antanut [22. lokakuuta 2013 koulutuksen uudelleenajattelusta](#), [15. huhtikuuta 2014 uusista teknologioista ja avoimista oppimateriaaleista](#), [8. syyskuuta 2015 nuorten yrittäjyyden edistämisestä koulutuksen avulla](#), [12. syyskuuta 2017 akateemisesta jatkokoulutuksesta ja etäopiskelusta osana elinikäisen oppimisen eurooppalaista strategiaa](#) sekä [12. kesäkuuta 2018 koulutuksen nykyaikaistamisesta EU:ssa](#).

Pierre Hériard
05/2019

